

این متن از سایت دانشنامه حوزوی "ویکی فقه" اخذ شده است.
برای آشنایی و استفاده بیشتر به نشانی www.wikifeqh.ir مراجعه فرمایید.

محمد بن عثمان بن سعید عمری

محمد بن عثمان بن سعید عمری

مرقد محمد بن عثمان عمری

اطلاعات فردی	
نام کامل	محمد بن عثمان بن سعید عمری
خویشاوندان سرشناس	عثمان بن سعید عمری
تاریخ وفات	سال ۳۰۵ ق
شهر وفات	بغداد
مدفن	خانه خود، در منطقه رصافه در خیابان باب الکوفه شهر بغداد
اطلاعات دینی	
فعالیت‌ها	نائب امام زمان (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف)

محمد بن عثمان بن سعید عمری، دومین نایب خاص [امام مهدی \(عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف\)](#) و فرزند نایب نخست حضرت بود. مدت نیابت وی حدود چهل سال به‌طول انجامید، از این‌رو توانست مسائل فقهی، کلامی، اجتماعی و ... بیشتری از حضرت مهدی (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) بپرسد. محمد بن عثمان، دارای منزلت خاصی در نزد [شیعیان](#) بود و با وجود مخالفت‌هایی که از سوی مدعیان دروغین نیابت با وی صورت می‌گرفت، توانست جایگاه نیابت را به‌گونه‌ای شایسته محافظت کند.

فهرست مندرجات

- ۱ - معرفی اجمالی
- ۲ - ثبوت وثاقت
- ۳ - مدت نیابت
- ۴ - ویژگی‌ها
- ۵ - وفات
- ۶ - مرقد
- ۷ - پانویس
- ۸ - منبع

معرفی اجمالی

دومین نایب از نواب چهارگانه امام زمان (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف)، محمد بن عثمان، فرزند نایب نخست است. وی پیش از آن، در زمان زندگی پدرش، از سوی [امام عسکری \(علیه‌السلام\)](#) به نیابت امام غایب معرفی شده بود. بدین‌صورت که آن حضرت، هنگامی که گروهی از شیعیان [بمن](#) در شهر [سامرا](#) به حضورش شرفیاب شدند، عثمان بن سعید را نزد خود فرا خواند و بر وکالت و وثاقت او تصریح کرد. سپس فرمود:

گواه باشید **عثمان بن سعید عمری**، وکیل من است و فرزندش محمد بن عثمان وکیل فرزند من، مهدی شماس است.

[۱] [طوسی، محمد بن حسن \(شیخ طوسی\)، کتاب الغیبه، ص ۳۵۶، ح ۳۱۷.](#)

عثمان بن سعید هنگام مرگ خود، به دستور حضرت مهدی (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) نیابت را به فرزند خود، محمد سپرد. افزون بر آن، حضرت ولی‌عصر (علیه‌السلام) نیز در توفیعاتی، به نیابت او تصریح فرمود.

[۲] [ابن‌بابویه، محمد بن عل، کمال‌الدین و تمام‌النعمه، ج ۱، ص ۵۱۰، ح ۴۱.](#)

[۳] [طوسی، محمد بن حسن، الغیبه، ص ۳۶۱.](#)

در بخشی از یکی از آن توفیقات چنین می‌خوانیم:

... و اما محمد بن عثمان عمری، (خداوند سبحانه و تعالی) از او و پدرش خشنود و راضی باشد!) همانا او مورد وثوق من و نوشته او، نوشته من است.
[\[۱\] طوسی، محمد بن حسن، الغیبه، ص ۳۶۲، ح ۳۲۶.](#)

ثبوت وثاقت

محمد بن عثمان، با وجود مخالفت‌هایی که از سوی مدعیان دروغین نیابت با وی صورت می‌گرفت و با وجود فشارهایی که از حاکمان و خلفای آن دوران بر وی وارد می‌شد، توانست جایگاه نیابت ولی عصر (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) را به‌گونه‌ای شایسته نگه داشته، امور و اگذار شده را به شایستگی انجام دهد، او نگذاشت [غالبین](#) با ترفندهای دروغین، [شیعیان](#) را متوجه خود سازند و نیابت او را متزلزل کنند، از این‌رو دوستان [امامان \(علیهم‌السلام\)](#) هیچگاه درباره نیابت و وثاقت وی شک و تردید نکردند.

مدت نیابت

مدت نیابت نایب دوم حدود چهل سال به طول انجامید، از این‌رو توانست مسائل فقهی، کلامی، اجتماعی و ... بیشتری از حضرت مهدی (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) پرسیده، پاسخ‌ها را در اختیار مردم قرار دهد.

ویژگی‌ها

نایب دوم امام زمان ویژگی‌هایی دارند که عبارت است از:
وی فرزند نخستین نایب بود، از این‌رو از موقعیت نیابت به‌طور کامل آگاهی داشت.
همانند پدرش، از سوی دو امام به نیابت امام زمان (علیه‌السلام) نصب شده بود.
در مقایسه با دیگر نایبان، زمان بیشتری نایب حضرت مهدی (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) بود.
وی مرجع و پناهگاه شیعیان در مسائل کلامی، فقهی، اجتماعی و ... بود.
افزون بر رسیدگی به امور شیعیان، از حساس‌ترین وظایف او در دوران نیابت، مبارزه با مدعیان دروغین نیابت بود.

وفت

ابوجعفر محمد بن عثمان، طبق دیدگاه مشهور، در سال ۳۰۵ ق در آخر ماه جمادی الاولی درگذشت.

مرقد

آرامگاه وی کنار قبر مادرش، بر سر راه [کوفه](#) در محلی که خانه‌اش آنجا بود، واقع است، این محل در سمت غربی [بغداد](#) است.
[\[۵\] غفارزاده، علی، پژوهشی پیرامون زنگانی نواب خاص امام زمان \(علیه‌السلام\)، ص ۲۳۰، به نقل از الغیبه شیخ طوسی.](#)
[\[۶\] طوسی، محمد بن حسن، الغیبه، ص ۳۶۶.](#)

مرقد باشکوه نایب دوم امام زمان (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف)، در خیابان بلب الکوفه شهر بغداد و در منطقه رصافه واقع شده و بسیار مورد توجه اهالی است. این مرقد اکنون در محله خانلی واقع شده و آرامگاه محمد بن عثمان بارها مورد ترمیم و بازسازی واقع شده است. در سال ۱۳۴۹ ه. ق مرقد و مسجد آن بازسازی شد. در سال ۱۳۹۴ ه. ق به همت سیدمحمد حیدری، کتابخانه بزرگی در کنار مقبره و [مسجد جامع خانلی](#) تأسیس شد.
[\[۷\] حرزالدین، محمد، مرآة المعارف، ج ۲، ص ۲۷۸.](#)

در طول سه دهه قبل، ملحقّت زیادی به مجموعه آستان محمد بن عثمان انجام شد که شامل صحن وسیع و دیوارکشی آن، گلدسته و آئینه‌کاری داخل حرم است. تمام دیوارهای خارج بقعه، کاشی‌کاری شده و گنبد بنا نیز به قطر ۱۰ و ارتفاع بیش از ۱۲ متر است که سراسر آن با کاشی‌های نرهای فیروزه‌ای پوشش یافته است.
بر اثر انفجار خودروی بمب‌گذاری شده در کنار مسجد خانلی که در میدانی به همین نام در محله قدیمی سنک بغداد واقع است و به قصد آسیب‌رسانی به مقبره نایب دوم بوده، چهل تن کشته و ده‌ها زخمی برجا نهاد و بخشی از مسجد ویران شده است.

پانویس

۱. [↑ طوسی، محمد بن حسن \(شیخ طوسی\)، کتب الغیبه، ص ۳۵۶، ح ۳۱۷.](#)

۲. [↑ ابن‌بابویه، محمد بن علی، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۵۱۰، ح ۴۱.](#)

۳. [↑ طوسی، محمد بن حسن، الغیبه، ص ۳۶۱.](#)

۴. [↑ طوسی، محمد بن حسن، الغیبه، ص ۳۶۲، ح ۳۲۶.](#)

۵. [↑ غفارزاده، علی، پژوهشی پیرامون زنگانی نواب خاص امام زمان \(علیه‌السلام\)، ص ۲۳۰، به نقل از الغیبه شیخ طوسی.](#)

۶. [↑ طوسی، محمد بن حسن، الغیبه، ص ۳۶۶.](#)

۷. [↑ حرزالدین، محمد، مرآة المعارف، ج ۲، ص ۲۷۸.](#)

- فرهنگنامه مهدویت، سلیمیان، خدامراد، ص ۳۸۱، برگرفته از مقاله «محمد بن عثمان بن سعید عمری».
- زیارتگاه‌های عراق، محمد مهدی فقیه بحر العلوم، برگرفته از مقاله «مرقد محمد بن عثمان بن سعید عمری»، ج ۱، ص ۳۵۲.

رده‌های این صفحه: [اصحاب امام زمان](#) | [اصحاب امام عسکری](#) | [درگذشتگان سل 305 \(قمری\)](#) | [درگذشتگان سده 4 \(قمری\)](#) | [رجال](#) | [شخصیت‌های قرن 3 \(قمری\)](#) | [شخصیت‌های قرن 4 \(قمری\)](#) | [مهدویت](#) | [نواب اربعه](#) | [پاران امام زمان](#)